

Aportul femeilor la sprijinirea războiului pentru cucerirea independenței de stat a României

ELENA MIORIȚA NAGY

Derulînd filmul istoriei întîlnim la un loc de mare cinstire pe înaintașa noastră, purtătoare și păstrătoare a ființei naționale, pe femeia, soție, mamă, patriot, revoluționară, comunistă, constructoare a erei noi socialiste. Este un drum ce pornește de la soția dacului încrustată în piatra Columnei Traiane și urcă spre cea a meșterului Manole prinsă în zidurile de înțelepciune și artă(ale poporului nostru cu tot ce este dăruire și sacrificiu, cu tot ce semnifică năzuință spre mai bine, spre libertate, dreptate.

Știri despre virtuțile femeilor de pe pămîntul strămoșesc ne sosesc din vremuri foarte vechi. Horațiu încă, marele poet latin, dorind să ofere cetățencilor Imperiului Roman pilde de virtute spunea următoarele despre femeile geto-dace : „Acolo femeia nu se face vinovată față de copii (copii vitregi, ci poartă de grijă celor lipsiți de mamă), iar soția cu zestre nu ajunge stăpîna bărbatului și nici nu se încrede într-un amant chipeș. Zestrea cea mai de seamă este cinstirea părinților, și virtutea femeii, pentru care legămîntul căsătoriei rămîne veșnic. Iar alt scriitor antic arătînd că geții sînt „gata să înfrunte moartea“ afirmă că „nici femeile nu au o fire slabă“ și că țin mult la cinstea lor.

Împrejurările istorico-sociale vitrege în care și-a dus existența, subliniază secretarul general al partidului, a obligat poporul român din cele mai vechi timpuri să-și apere dreptul la viață cu arma în mîină. Rezistînd tuturor încercărilor, el a străbătut vremurile de răstriște și a ieșit la lumină, cucerindu-și locul ce i se cuvine în marea familie a popoarelor lumii, pentru că întotdeauna a fost animat de o nestinsă dragoste de patrie, de curaj și spirit de

abnegație, sentimentul patriotismului fierbinte a fost transmis ca o flacără vie, din generație în generație datorită mai ales mamelor, soțiilor și cetățencilor acestui pământ.

Unde-și are obișnia această tenacitate, această forță morală de atingerea țelului ce nu s-a tocit, nu s-a epuizat de-a lungul unui mileniu de istorie ? De bună seamă că ea izvorăște din ce are mai trainic, mai scump omul, din ceea ce este legat în mod firesc de sufletul poporului : din năzuința fierbinte de a fi liber și stăpîn în propria țară, din dorința de a-și putea hotărî singur și nestingherit soarta.

Aceasta este imensul rezervor al supraviețuirii unui popor ce a trăit între trufașe imperii vecine, care au căutat să-i lichideze existența ca stat și aceasta este și secretul uriașului entuziasm care a cuprins masele largi populare și a declanșat uriașe energii în lupta pentru libertate națională și socială, pentru independență, suveranitate și unitate.

În această luptă permanentă, plină de eroism, de jertfe, femeia a fost mereu prezentă în primele rînduri, în acest front milenar.

„De-a lungul timpurilor, femeile din țara noastră au luat parte activă la lupta pentru eliberare socială și națională, pentru drepturi și libertăți democratice, pentru o viață mai bună, spunea secretarul general al partidului nostru. Din rîndul femeilor s-au afirmat figuri luminoase de luptătoare neînfricate pentru cauza progresului, proeminente personalități culturale, militante animate de patriotismul înflăcărat, care și-au consacrat energia, puterea de muncă propășirii României“.

Istoria noastră națională oferă nenumărate exemple de femei care au avut rol hotărîtor în derularea unor evenimente hotărîtoare în istoria patriei. Comunicarea de față, desigur, nu poate nici măcar aminti figurile cele mai de seamă de femei din istoria poporului nostru care s-au jertfit pentru libertate și nici măcar nu și-a pus acest țel, ea dorind să evoce mai ales contribuția femeilor la lupta pentru independență, eveniment pe care toată suflarea din țara noastră îl comemorează în acest an.

Totuși nu pot trece peste veacuri de existență și luptă a poporului român fără să amintesc minunata pildă de eroism a mamei lui Ștefan cel Mare, pildă eternizată în poezia lui D. Bolintineanu intitulată „Muma lui Ștefan cel Mare“. Cînd acesta se socotea învins după lupta de la Războieni și bătea la porțile cetății Neamțului, mama îi răspunde :

„Ce spui tu străine ! Ștefan e departe,
Brațul său prin taberi mii de morți împarte
Eu sînt a sa mumă ; el e fiul meu ;
De ești tu acela, nu-ți sînt mamă eu

.

Apoi tu, aice, fără biruință
Nu poți ca să intrii cu a mea voință.
Du-te la oștire ! pentru țară mori
Și-ți va fi mormîntu'ncoronat cu flori !

.
Ștefan se întoarce și din cornu-i sună
Oastea lui zdrobită de prin văi adună.
Lupta iar începe. . . dușmanii zdrobiți
Cad ca niște spice de securi loviți“.

Mușata, doamna Cheajna, fica lui Petru Rareș, Sima Stolniceasca, Buzescu soția lui Stroe Buzescu, Elena soția lui Matei Basarab, Doamna Stanca soția lui Mihai Viteazu, Doamna Ruxandra soția lui Alexandru Lăpușeanu și altele multe au rămas în istoria noastră tocmai prin faptele lor de vrednicie.

În societatea românească modernă se ridică un alt șir de femei fără de care nu se poate scrie istoria. Figuri de legendă ale vremii au fost femeile luptătoare Caterina Varga în Transilvania, Ana Ipătescu în Țara Românească și Elena Vîrnav, pe o cărei piatră de mormînt stă scris că „au purtat steagul libertăților Moldovei la anul 1848“.

În lupta socială și națională din Munții Apuseni, cînd în 1848 acest ținut a devenit o adevărată „țară românească“ și mai ales femeile din Bucium au participat direct la lupte. Palaghia Roșu a condus chiar un batalion de femei moațe în încleștarea revoluționară. Nu putem trece de asemenea, peste figura luminoasă a Elenei Cuza.

Cucerirea independenței de stat a României a fost rezultatul „. . . luptei eroice a armatei române împotriva Imperiului Otoman, al voinței ferme de libertate și neatîrnare a poporului nostru, care și-a dovedit încă odată marea capacitate de luptă“, precizează Programul P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism. „A fost rezultatul luptei tinerilor și vîrstnicilor, al femeilor și bărbaților, a diverselor categorii sociale și mai ales a fost aportul maselor populare care au dus greul războiului“.

În războiul pentru „neatîrnare“ de la 1877 femeile au dat nu numai feciorii pentru a pecetlui cu viețile lor cucerirea României independente, dar și tăria a jumătate din populația țării noastre, spre a face față unei încercări eroice. Bravele urmașe ale Dochiei, Vrîncioaiei, și ale mamelor fiilor Brîncoveni, cu durere în inimă și cu capete cernite, au dat totul, din casa cea mai săracă a satului și adesea din cele avute ale orașului, spre a fi acest neam neatîrnat de voința și interesele marilor state. Ce dovadă mai mare trebuie spre a arăta că femeile României, cu și fără carte, aveau cele mai bogate zăcăminte de conștiință a libertății și adevărului ? În timpul războiului de la 1877—1878, femeile au acordat neconținut îngri-

jiri soldaților și bolnavilor răniți, care soseau de pe câmpul de luptă. Au fost înființate diferite societăți ale femeilor pentru ostașii mutilați, de la Brăila, București, Turnu Măgurele, Craiova. Femeile erau inițiatoarele și susținătoarele acestor însemnate acțiuni care au cuprins întreaga țară. La 22 iulie 1877, la București a avut loc o reprezentație teatrală, a cărei beneficii vor fi folosite de inițiatoarele pentru soldații răniți. În listele de donații făcute de femei și publicate în presă figurau : cearceafuri, feșe, cămăși, comprese, perne, ciorapi, haine și pantaloni, alimente, săpun. Cantitățile erau impresionante.

Despre varietatea formelor de activitate a comitetelor femeilor există un bogat material documentar. Unele ziare au consacrat rubrici speciale în cadrul cărora informau despre munca înflăcărată a femeilor. „Damele române și războiul“, era rubrica sub care ziarul „Familia“ informa cititorii și care datorită abundenței de materiale „... pare a deveni permanentă în foaia noastră, pînă ce va dura războiul actual“ — preciza redacția. („Familia“ an. XIII, nr. 23 din 5/17 iunie 1877). Edificator ni se pare un proces verbal al Comitetului femeilor din Caracal semnat de Maria Protopopescu, președinta, în care se face un rezumat al activității desfășurate la trei luni de la înființare. Din veniturile de 2.173,50 lei s-au cheltuit 2.081,15 lei pentru : cearceafuri, cămăși, bandaje, flanele, cojoace, căciuli, ciorapi, specificîndu-se că s-au dat și la răniți la plecarea în concediu. („România liberă“ din 10 ianuarie 1878).

Activitatea femeilor pentru ajutorarea răniților ar părea legată numai de acțiunile caritabile. Era vorba de mult mai mult. Era o participare deschisă, de proporții, la un act decisiv. Apelurile diferitelor societăți, create ad-hoc, pentru ajutorarea răniților, erau adevărate manifeste patriotice adresate poporului. Ecoul acestor apeluri a ajuns din cătunele și târgurile Olteniei, Munteniei, Dobrogei și Moldovei pînă în Banat și Țara Bîrsei, în Maramureș și Țara Făgărașului, în Bocovina și Țara Crișurilor. Din primele zile s-au înființat comitetele pentru colectarea ofrandelor la Sibiu, Brașov, Făgăraș, Săliște, Timișoara, Lugoj, Alba Iulia, Cluj, Abrud, Oradea, Năsăud, Cernăuți, Suceava. Erau toate acestea de fapt, centre unde veneau cu obolul patriotismului, nenumărați oameni din localitățile apropiate.

Pentru multe femei plecarea bărbaților în război a însemnat trecerea greutăților vieții pe umerii lor. Impresionante sînt acele documente care înfățișează situația lor precară, nevoite să îndeplinească muncile pentru care erau obligați soții lor. Aceste vești ajungeau și pe front. Iată un raport din 29 mai 1877 prin care mulți dorobanți informau superiorii că „sînt înștiințați de către familiile lor că prin abuz de putere primarii comunelor (din plasa Borceni) — pentru organele ce erau ei datori a face la arendași le iau cu forța nevestele și copiii și îi duc să lucreze“ ... (Documentele privind istoria României. citat vol. III. doc. 462).

Primul comitet ce s-a înființat la inițiativa femeilor cu scopul adunării fondurilor pentru ostașii români răniți a fost cel al femeilor din Sibiu, în mai 1877 (N. Andăloaie, Cucerirea independenței de stat a României, 1877—1978, Ed. politică, București, 1973, p. 58). Gheorghe Barițiu avea să laude inițiativa sibiencelor într-o „epistolă respectuoasă către femeile noastre“, apărută în „Gazeta Transilvaniei“. Exprimându-și credința că exemplul va fi urmat și în alte orașe și sate ale Transilvaniei el îndemna femeile transilvănene să spele și să lege „rănille acelor înaintași români, frați ai noștri“, care „se bat și-și varsă sîngele nu din vreo vanitate și trufie, ci, în sensul cel mai strîns al cuvîntului, pentru existența patriei și a națiunii“.

Între multe femei vrednice de toată lauda s-au remarcat prin dăruirea abnegației lor Sevastiana I. Mureșan, Harieta Stănescu la Brașov, Juditha Măcelaru la Sibiu, Natalia Hurmuzachi și Elena Popovici în Bucovina, Iuliana Rotariu și Ana Mărgineanu în Banat, Veturia Roman la Oradea, Emilia Rațiu la Turda și altele. Femei de cultură din Cluj ca Olimpia Bîrsan, Aristiza Romanescu, Cornelia Prielle au fost însuflețite purtătoare a idealurilor de unitate națională. (Cluj Pagini de istorie revoluționară, 1849. 1971, Cluj, p. 94—192 ; 125.)

Femeile au fost prezente în înscrierea acestei nobile pagini din istoria poporului, pretutindeni în țară. Enumerarea orașelor nu epuizează inițiativele de o varietate impresionantă. În comune ca Rîșnov (Brașov) sau Baia de Aramă (Mehedinți), Smîrdioasa (Teleorman), Plenița (Dolj), femeile s-au constituit în grupuri de ajutorare, colectînd de la semenele lor veșminte și hrană, spre a le trimite pe front sau la spitale.

Elisabeta Pop Păcurariu din Năsăud trimițînd Mariei Rosetti Răznoveanu „ofrande“, donații strînse de femeile din partea locului, însoțește coletul cu următoarea scriere : „Mișcată de suferințele rezultătoare pentru bravii luptători români din rezelul contra semilunei purtat pentru libertatea de mult meritată a Patriei române, încă în 3 iunie a anului curent s-au întrunit și Damele române din Opidul Năsăud într-un comitet“. (Documente privind Istoria României, Războiul pentru independență, vol. II. doc. 660).

În toate provinciile române inclusiv în Basarabia, femeile române cu mare entuziasm au sprijinit acest mare efort național pentru cîștigarea independenței. Muncitoare, țărance, intelectuale, casnice, toate într-un uriaș buchet național și-au oferit cele mai bune sentimente și bunuri materiale pentru sprijinirea războiului de independență.

Acestea au fost femeile care, într-adevăr au cunoscut din plin greul războiului. Dar tot ele au găsit totodată puterea morală, ca să-și îmbărbăteze soții și fiii. Chiar dacă ființa le era împietrită de durere în fața neprevăzutului, ele îi îndemneau pe cei aflați în luptă, să aibă parte de „... vitejia străbunilor pentru a apăra patria și vetrele noastre cu bărbăție“. („Românul“ 29 mai 1877).

Afirmarea puternică a femeilor în momente cruciale ale națiunii — 1848 — Unirea principatelor, independența țării va fi întregită de aportul lor la lupta pentru întregirea României. Numeroase femei intelectuale din Transilvania, multe sprijinind deschis mișcarea memorandiștilor, au venit cu un suflet viu în largul front al tuturor românilor pentru desăvârșirea unității naționale.

Părtași activi la bătăliile glorioase purtate de poporul român pentru apărarea pământului străbun, a ființei și demnității naționale, a limbii, a poporului, a obiceiurilor strămoșești, milioanele de țărânci, cele mai asuprite dintre asupriții acelor vremuri, au demonstrat o dată în plus, în uriașul val de flăcări al răscoalei din 1907, marea lor dragoste de patrie, spiritul de sacrificiu, setea lor de dreptate și de pământ.

După cîștigarea independenței de stat, alte și alte generații de femei s-au jertfit mai întîi pentru Unirea cea Mare din 1918, apoi în rîndurile Partidului Comunist Român în lupta împotriva exploatării, împotriva mișcării fasciste, împotriva dictaturii militarofasciste și războiului hitlerist, găsindu-le, de asemenea, pe baricadele lui august 1944 și în marele front popular al înnoirilor revoluționare și apoi cu contribuții masive la societatea noastră socialistă, pentru înălțarea ei pe noi trepte de progres și civilizație.

Pentru tot ce a făcut în istoria noastră națională, pentru tot ce facem în etapa pe care o trăim, în aceste zile festive, aducem un cald omagiu femeii mame, cetățene și cîntăm un solemn imn de cinstire, marei anonime în brațele căreia a crescut și crește poporul, care a stat pe metereze de luptă două mii de ani și astăzi înfăptuiește cu entuziasm și măreție, marele vis al generațiilor : comunismul.

Înaltele aprecieri adresate de secretarul general al partidului muncii și rolului hotărîtor pe care îl au femeile în înflorirea scumpei noastre patrii, constituie pentru toate femeile un puternic îndemn mobilizator de a fi mereu în primele rînduri pentru realizarea hotărîrilor istorice ale Congresului al XI-lea al partidului.